

TAALSMEER

**Een tweedejaars
nieuwkomer bij jou in de
groep**

Voorwoord

Binnenkort krijg je een leerling van Taalsmeer in jouw groep. We kunnen ons voorstellen dat je behoefte hebt aan handige informatie en praktische tips. Vandaar dit boekje.

Op dit moment, in januari 2026, heeft Taalsmeer twee groepen: een onderbouwgroep en een bovenbouwgroep. In deze groepen zitten kinderen van 6 tot en met 12 jaar. De kinderen komen uit verschillende landen en hebben uiteenlopende nationaliteiten.

De afgelopen jaren heeft de school een duidelijke groei doorgemaakt. Dit komt onder andere door de oorlog in Oekraïne, de toegenomen vluchtelingenstroom naar Nederland en de bredere internationalisering van onze samenleving. Daardoor wordt de kans steeds groter dat er een leerling van Taalsmeer in jouw klas instroomt.

Ato denkt en kijkt in zulke situaties graag met je mee. Bijvoorbeeld bij het afstemmen van je onderwijs op de specifieke onderwijsbehoeften van een nieuwkomer die de Nederlandse taal nog onvoldoende beheerst, of van een leerling die op taalgebied extra ondersteuning nodig heeft. Samen kunnen we zoeken naar passende aanpakken, materialen en praktische oplossingen voor in de klas.

Contact opnemen kan via Ellen Goossens (e.goossens@amstelwijs.nl) Over de ATO: (Ambulante Taalondersteuning)

De leerlingpopulatie op onze scholen maakt al een aantal jaar flink wat veranderingen door. Een daarvan is de toename van leerlingen die het Nederlands als nieuwe taal leren. Hieruit ontstond behoefte aan meer ondersteuning bij het lesgeven aan deze leerlingen. Dat is waar de ATO op inzet: het delen van expertise waarbij de focus ligt op het ontwikkelen van kennis en vaardigheden die je in je onderwijspraktijk kunt inzetten. We begeleiden geen leerlingen maar ondersteunen leerkrachten, onderwijsassistenten, leraarondersteuners, kwaliteitscoördinatoren en directies.

De informatie en tips in dit boekje helpen je op weg naar een goede start met je tweedejaars nieuwkomer in de groep. Daarnaast staan wij natuurlijk voor je klaar om je verder te ondersteunen, zodat je nieuwe leerling zich snel welkom en thuis voelt in jouw groep.

Januari 2026
Team Taalsmeer
ATO (Ambulante
Taalondersteuning)

Het bieden van veiligheid

Het belangrijkste is dat een kind zich veilig voelt. Alleen als een kind zich veilig voelt, kan het goed leren. Zorg daarom dat het kind jou vertrouwt, succes ervaart en zelfvertrouwen krijgt.

Let ook op het groepsproces, vooral als er een nieuwe leerling in de klas komt. Nieuwkomers kunnen het hele jaar door instromen. Daarom is het belangrijk om samen te werken aan een fijne sfeer in de groep. Doe groepsactiviteiten en energizers, zodat de leerlingen elkaar leren kennen en vertrouwen. Zo voelt iedereen zich welkom en veilig.

Later in dit hoofdstuk vind je voorbeelden van energizers die je kunt gebruiken.

Tips voor het bieden van veiligheid aan nieuwe leerlingen:

- Laat kind en ouders voelen dat ze welkom zijn. Gebruik een vriendelijke houding, glimlach en het woordje 'welkom'.
- Leg ouders uit wat er gebeurt in de klas, waar ze de jas kunnen ophangen en waar het toilet is. Spreek langzaam en duidelijk.
- Veel ouders zijn niet gewend zomaar naar school te komen. Vertel dat ze welkom zijn en wanneer ze kunnen komen.
- Zorg voor een tafel, stoel en een gevulde etui voor de nieuwe leerling.
- Zet de leerling dicht bij de juf of meester voor makkelijk contact en korte instructies.
- Geef de leerling een maatje. Het maatje kan de school laten zien en helpen bij vragen. Als ze dezelfde taal spreken, is dat extra fijn.
- Praat langzaam, gebruik eenvoudige taal en laat veel zien met afbeeldingen of pictogrammen.
- Plan momenten om samen te praten of te werken, bijvoorbeeld bij binnenkomst, eten of naar huis gaan. Dit geeft vertrouwen.
- Laat zien wat het kind moet doen, wijs het aan of doe het voor.

- Gebruik pictogrammen voor de dagplanning. Laat het kind na uitleg herhalen wat het moet doen, zo weet je of het kind het begrijpt.
- Vertel het kind wat het kan doen als het vastloopt: bij jou of het maatje vragen, een iPad gebruiken, of een vertaalapp zoals SayHi of Google Translate.
- Plan momenten om andere kinderen te leren kennen, bijvoorbeeld met energizers.

Resultaat:

Als een kind zich veilig voelt, kan het leren en meedoen in de klas.

Traumasensitief onderwijs:

Niet alle nieuwkomers hebben een trauma, maar ze hebben wel allemaal hun thuisland verlaten en veel moeten achterlaten.

Traumasensitief onderwijs (TSO) helpt kinderen zich veilig te voelen, zodat ze beter kunnen leren en zich ontwikkelen.

Bij TSO kijk je naar waar het gedrag van een kind vandaan komt. Door te begrijpen wat een kind meemaakt, kun je zijn of haar gedrag beter begrijpen en er passend op reageren. Zo kan een kind zich gezien en gesteund voelen. Meer informatie over traumasensitief onderwijs vind je hier: [Traumasensitief onderwijs - LOWAN](#).

Energizers

Een energizer is een korte activiteit tijdens de les om afwisseling te bieden, energie kwijt te raken en de aandacht te richten. Het is ook een leuk moment om samen plezier te hebben.

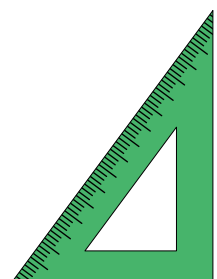
Hieronder staan wat voorbeelden.

- **Tel door de ruimte:** De leerlingen staan in een kring. De leerkracht zegt: “Vanaf nu gaan jullie één voor één tot tien tellen, maar ik geef niet aan wie en wanneer. Zodra per ongeluk twee leerlingen tegelijkertijd het volgende getal zeggen, beginnen we opnieuw.” Lukt het om tot tien te tellen? En lukt het ook met bijvoorbeeld de tafel van 6?
- Variant: lopen door de ruimte

Ieder kind verdient goed onderwijs

- **Wie is het?:** Als speelleider neem je 1 persoon uit de klas in gedachten. Iedereen gaat staan. Om de beurt stelt iemand een vraag aan de speelleider om erachter te komen wie de speelleider in gedachten heeft. Bijvoorbeeld: Heeft hij/zij een bril? Antwoord: Nee. Dan mag iedereen met een bril gaan zitten. Antwoord: Ja. Dan mag iedereen zonder bril gaan zitten. Vervolgens komt de volgende vraag. Hoeveel vragen heeft de klas nodig om achter de persoon te komen die de speelleider in gedachten heeft?
- **Variant:** Laat een leerling voor in de klas staan en iemand in gedachten nemen.
- **De muzikant:** Stuur één leerling de klas uit. Spreek met de klas af wie de muzikant is. De leerling wordt weer de klas in geroepen. De hele klas doet steeds de muzikant na (klappen, trommelen, rondje draaien), terwijl de leerling moet ontdekken wie er steeds de beweging bedenkt/begint. Je kunt dit uitbreiden naar twee muzikanten. De andere kinderen kunnen zelf kiezen wie van de muzikanten ze nadoen.
- **Veertje blazen:** De kinderen vormen groepjes van twee of drie. Elk groepje krijgt een veertje. Op een signaal beginnen de spelers in elk groepje te blazen om de veer in de lucht te houden. De spelers mogen de veer niet aanraken met hun handen of met hun lichaam. De groep die de veer het langst in de lucht kan houden, heeft die ronde gewonnen.
- **Levend memory:** Eén of twee leerlingen gaan even op de gang staan. Andere leerlingen maken koppels en spreken een gebaar af (bijvoorbeeld duim omhoog, of lange neus). Alle leerlingen leggen beide handen op hun benen. De leerlingen van de gang komen terug in de klas. Steeds worden door deze leerlingen twee zittende leerlingen (de ‘memorykaartjes’) aangewezen die hun gebaar moeten laten zien. Zijn de gebaren hetzelfde, dan is er één punt verdiend.

Aan het werk in de groep

Stel: in jouw groep 6 met 25 leerlingen komt binnenkort een nieuw kind uit Taalsmeer in de klas. Dit kind is sinds een jaar in Nederland en is met zijn familie gevlucht uit een land waar oorlog was. Het kind heeft wel onderwijs gehad, maar door de vlucht ook veel gemist. Op Taalsmeer heeft het kind Nederlands leren lezen en schrijven. Het kind heeft hard gewerkt en veel geleerd, maar het taalniveau is nog niet gelijk aan dat van de andere kinderen in jouw groep.

De nieuwe school krijgt altijd van tevoren een overdrachtsdocument. Hierin staat wat het kind in het Taalsmeer-jaar heeft gedaan en hoe het is gegaan. Ook staan er concrete doelen (DLE's) in, waar jij als nieuwe leerkracht op kunt aansluiten. Daarnaast is er altijd een warme overdracht: de intern begeleider (ib-er) van Taalsmeer bespreekt het kind persoonlijk met jou, zodat je goed weet hoe je het kind kunt helpen en ondersteunen in de klas.

Taalsmeer werkt met het leerlingvolgsysteem SchoolKr8.

Dit is een leerlingvolgsysteem dat speciaal is ontwikkeld voor nieuwkomers in het onderwijs.

SchoolKr8 is het enige leerlingvolgsysteem in Nederland dat volledig is afgestemd op het nieuwkomersonderwijs, zowel in het primair onderwijs (PO) als in het voortgezet onderwijs (VO). Door de koppeling met de leerlijnen van LOWAN kunnen leerkrachten de ontwikkeling van nieuwkomersleerlingen doelgericht volgen. Het systeem geeft inzicht in taalontwikkeling, leerprestaties en groei over een langere periode. Zo kan het onderwijs beter worden afgestemd op het niveau en de behoeften van iedere leerling. Ook ondersteunt SchoolKr8 bij het maken van onderbouwde keuzes voor doorstroom naar vervolgonderwijs.

Start taalschool leerling

Wat kun je doen wanneer er een taalschool leerling start in jouw groep?

Pak het systematisch aan:

Maak een plan met concrete doelen voor de leerling. Denk na over wat het kind nodig heeft op het gebied van taal, sociale vaardigheden en schoolse kennis.

Betrek het kind bij groepsactiviteiten:

Laat het kind meedoen aan zoveel mogelijk activiteiten met de groep. Dit kan bijvoorbeeld tijdens buitenspelen, gymnastiek, knutselen, muziek en andere klassikale activiteiten. Zo voelt het kind zich snel welkom en kan het op een natuurlijke manier de taal leren.

Bekijk per vakgebied de aansluiting:

Kijk per vakgebied waar de leerling al kan meedoen en waar extra oefening nodig is. Pas opdrachten en uitleg eventueel aan, zodat het kind succeservaringen kan opdoen.

Zorg voor succesmomenten:

Zorg dat de leerling regelmatig succes ervaart. Er is namelijk veel wat het kind al wél kan. Speel daarop in en bouw verder op deze sterke punten.

Houd realistische verwachtingen:

Bedenk dat jij als leerkracht de taalachterstand niet in één schooljaar kunt wegwerken. Een nieuwkomer heeft meestal 5 tot 7 jaar nodig om de taal volledig eigen te maken. Wist je dat de eerste vier jaar van een nieuwkomer niet meetellen in de schoolopbrengst? Dit geeft ruimte om vooral te focussen op leren en meedoen.

Tip: Vraag informatie en ondersteuning bij ATO en Taalsmeer. Wij denken graag mee en kunnen tips en advies op maat geven.

Taal

Taalmethodes zijn vaak moeilijk voor nieuwkomers. Bij Taalsmeer hebben kinderen vaak alleen uit werkboeken gewerkt. Voor hen zijn een boek en schrift nog nieuw. Soms weten ze niet precies wat een opdracht betekent.

Tips:

Maak een schifting: laat te moeilijke opdrachten weg of laat alleen een woord invullen in plaats van een hele zin overschrijven.

Een taalmaatje kan helpen: een leerling die het kind ondersteunt bij de opdracht.

Je kunt de oefening ook mondeling samen doen.

Houd de doelen in de gaten en verwacht niet dat het kind alles meteen begrijpt.

Extra ondersteuning:

Laat het kind extra taal oefeningen doen op de computer.

Gebruik een woordenschatboekje, bijvoorbeeld Stenvert NT2.

Laat het kind extra spellingcategorieën oefenen.

Taalbos is een digitale en adaptieve taalmethode, geschikt voor nieuwkomers.

Belangrijk:

Zorg dat de taak duidelijk is.

Werk structureel, zodat het kind weet wat er van hem of haar wordt verwacht.

Spelling

De leerling verlaat Taalsmeer met een duidelijk niveau, aangegeven in DLE's. Kijk goed welke spellingcategorieën het kind nog niet heeft gehad. Kleine achterstand: De leerling kan meedoen met het gewone klassenaanbod. Extra oefening kan nodig zijn voor de categorieën die bij Taalsmeer nog niet aan bod zijn gekomen, bijvoorbeeld tijdens taaltijd (zie hierboven).

Hulp voor scholen: Scholen die met STAAL werken, kunnen via het adviescentrum een PowerPoint krijgen. Deze helpt de leerling om de ontbrekende spellingonderdelen in te halen.

Tip: maak een overzicht van wat het kind al kan en wat nog geoefend moet worden. Zo kun je gericht werken en de leerling goed ondersteunen.

Begrijpend lezen

Begrijpend lezen kan moeilijk zijn voor nieuwkomers. Gebruik filmpjes of afbeeldingen om het onderwerp duidelijk te maken. Vraag ook naar wat het kind al weet in zijn of haar eigen taal. Vaak weet het kind al veel over het onderwerp, maar nog niet in het Nederlands. Leg naast belangrijke woorden uit de tekst ook verwijswwoorden uit, zoals 'er'. Dit woord kan verschillende betekenissen hebben:

- Kom je ernaar toe? (plek)
- Ik heb er 6. (aantal)
- Wie gaat er mee? (persoon)

Zo kan het kind de tekst beter begrijpen en oefenen met taalgebruik in verschillende situaties.

Technisch lezen:

De nieuwkomer heeft al een bepaald niveau in technisch lezen (AVI en DMT). Hier kun je als leerkracht bij aansluiten. Let erop dat veel anderstalige kinderen de Nederlandse klanken nog moeilijk vinden. Oefen daarom regelmatig de klanken en let op de juiste uitspraak.

Het helpt als de leerling iedere dag hardop leest op eigen niveau. Dit kan onder begeleiding van de leerkracht of een ondersteuner. Ook een klasgenoot kan hierbij helpen. Daarnaast is het goed om korte teksten te kiezen die passen bij de interesses van de leerling, zodat lezen leuk blijft.

Rekenen:

Kan het kind meedoen met de rekenlessen van de groep? Of moet het eerst nog achterstanden inhalen?

- **Verhaaltjessommen** zijn lastig voor nieuwkomers door de veelheid aan taal. Laat deze eerst weg of maak ze samen met het kind. Begin met eenvoudige sommen en pas ze aan op het taalniveau van het kind.
- **Metten, wegen, geld en klokkijken** is extra moeilijk. Maak opdrachten daarom visueel: gebruik meet- en weeginstrumenten, (nep)geld en klokjes.

Als de achterstand te groot is om mee te doen in de groep:

- Kan het kind werken in een boekje van een ander niveau of leerjaar.
- Geef korte, duidelijke instructies, zodat het kind snel kan werken.
- Een weektaak met pictogrammen kan structuur en overzicht geven.

Let altijd op de doelen. Als het kind de stof beheerst, kan het verder. Een nieuwkomer hoeft niet de hele methode door te werken. Het belangrijkste is dat het kind de achterstand inhaalt en zo snel mogelijk kan aansluiten bij de groep.

Zaakvakken

Bij zaakvakken komt veel taal kijken. Daarom heeft de nieuwkomer vaak extra ondersteuning nodig.

Afbeeldingen, filmpjes of verhalen kunnen duidelijk maken waar de les over gaat. Zo kan de leerling toch meedoen aan het klassikale gedeelte.

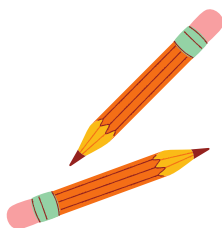
Bekijk van tevoren welke opdrachten samen met de groep gedaan kunnen worden en welke apart moeten.

Kan een maatje helpen? Of kan de leerling sommige opdrachten mondeling met de leerkracht maken?

Bij zaakvakken kun je ook gericht werken aan woordenschat. Laat de kinderen bijvoorbeeld een eigen woordenboek maken. Kies als leerkracht 10 belangrijke woorden uit de les die de leerling moet kennen. Laat de leerling:

- Het woord opzoeken op internet
- Een afbeelding erbij printen of natekenen
- Het woord in het Nederlands én in de eigen taal opschrijven

Met deze woorden kunnen de kinderen zinnen maken en later zelfs een verhaal. Zo ontstaat een woordenboek waar ze vaak in kunnen kijken. De leerkracht kan dit boekje ook gebruiken om te zien of het kind de woorden echt kent.

Meertalige leermiddelen

Via internet kun je veel materialen gebruiken voor verschillende thema's, zoals:

- Ondertitelde YouTube-filmpjes
- Nieuwsbegrip in andere talen
- Woordenlijstjes en vertaalde Wikipediapagina's
- Spelletjes en oefeningen

Kinderen kunnen hier goed mee werken, vooral als ze de tijd en ruimte krijgen om het zelf te ontdekken.

LOWAN leerlijnen

LOWAN (ondersteuning onderwijs nieuwkomers) heeft leerlijnen ontwikkeld om te zorgen voor meer uniformiteit in de werkwijze in het nieuwkomersonderwijs. Deze leerlijnen kunnen ook op de reguliere school worden gebruikt voor doorstromers van de Taalsmeer. De leerlijnen beschrijven wat in het nieuwkomersonderwijs aan bod moet komen voor een goede doorstroom naar het reguliere onderwijs. Ontvangende scholen kunnen op die manier voortbouwen op wat de nieuwkomersleerling nodig heeft om uiteindelijk te kunnen aansluiten bij leeftijdsgenoten. Daarnaast zorgen de leerlijnen ervoor dat (beginnende) leerkrachten meer zicht krijgen op de leerdoelen die in het lesstofaanbod gedekt moeten zijn, zodat wordt aangesloten bij wat een leerling nodig heeft en bij de kennis en vaardigheden waarover een leerling al beschikt. Op het moment van schrijven van dit boekje werkt de werkgroep leerlijnen van LOWAN aan uitbreiding van de leerlijnen tot en met groep 8. Voor leerlingen van Taalsmeer zijn de huidige leerlijnen zeker in het eerste jaar na doorstroom al goed bruikbaar. (Bron: Leerlijnen - LOWAN)

Woordenschatonderwijs:

Bij het leren van woorden maken we twee soorten kennis:

Receptief: het kind begrijpt een woord, kan het aanwijzen of herkennen.

Productief: het kind kan het woord zelf gebruiken in een zin.

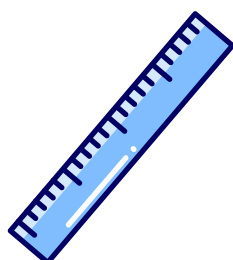
Een Nederlandstalig kind kent bij start groep 1 al ongeveer 3.000 woorden. Eind groep 8 zijn dat 17.000 woorden.

Een anderstalig kind heeft vaak minder woorden, ongeveer 10.000 bij de schoolverlaters.

Een nieuwkomer kent vaak nog geen Nederlandse woorden. Zij moeten veel leren.

Waarom woordenschat belangrijk is:

- Wie veel woorden kent, leert nieuwe dingen sneller. Nieuwe woorden kun je koppelen aan woorden die het kind al kent.
- Bij leren lezen helpt een grote woordenschat: het kind kent de woorden al, waardoor het sneller kan lezen.
- Een kleine woordenschat is vaak de reden dat leerlingen moeilijk begrijpend lezen.
- Ook bij vakken zoals geschiedenis en natuurkunde is een goede woordenschat belangrijk.

Wat kun je in de groep doen:

- Leer kinderen eerst de basiswoorden. Dat zijn woorden die je vaak gebruikt in de klas en in het dagelijks leven.
- Herhaal woorden vaak in verschillende situaties. Bijvoorbeeld: “stoel” laten zien, benoemen, laten gebruiken in een zin.

Koppel nieuwe woorden aan woorden die ze al kennen.

Bijvoorbeeld: “appel” is een fruit, zoals “banaan”.

Tips voor de klas:

- Gebruik plaatjes, voorwerpen en beweging bij woorden.
- Laat kinderen woorden herhalen in kleine groepjes of samen in een zin.
- Maak een woordenmuur met nieuwe woorden en plaatjes.

Door woorden stapsgewijs en gestructureerd aan te bieden, groeit de woordenschat van alle kinderen, zowel receptief als productief.

De Viertakt:

De 'Viertakt' is een bekende methode om nieuwe woorden te leren. Ze wordt beschreven in het boek *Met woorden in de weer* van Verhallen en Van den Nulft. De Viertakt heeft vier stappen.

Stap 1: Voorbewerken

In deze stap maak je de kinderen bekend met de nieuwe woorden en hun betekenis. De woorden worden in een duidelijke situatie of context aangeboden, bijvoorbeeld in een verhaal of tijdens een activiteit. Zo kunnen kinderen zien waar het woord over gaat. Ook probeer je te kijken naar woorden die de kinderen al kennen, zodat het nieuwe woord daar een verbinding mee kan krijgen. Deze stap hoeft niet lang te duren; zodra het woord in de context duidelijk is, kun je verder met de betekenis uitleggen.

Stap 2: Semantiseren

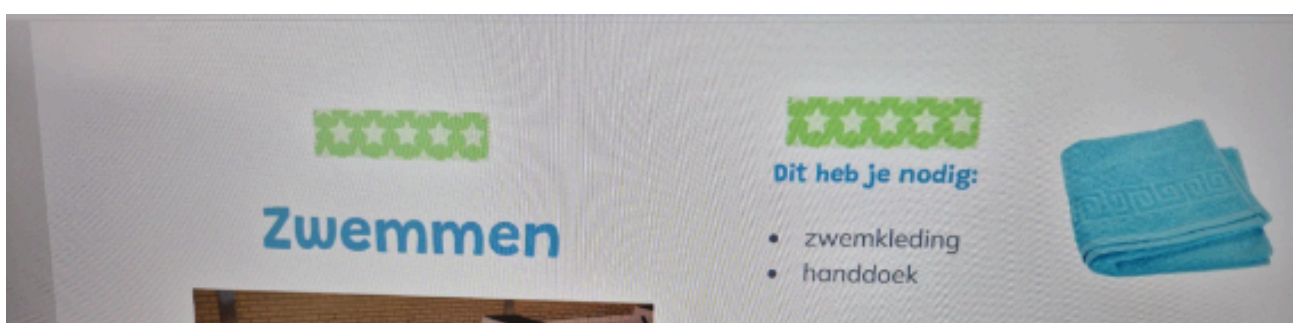
Nu leg je de betekenis van de woorden verder uit. Dit kan 1 tot 5 minuten duren, afhankelijk van het aantal woorden en hoe uitgebreid je de betekenis bespreekt. Daarna gaan de kinderen zelf nadenken over het woord. Ze maken verbindingen met andere woorden of ervaringen. Dit kan bijvoorbeeld met een woordweb, waarin ze lijnen trekken tussen het nieuwe woord en woorden die ze al kennen. Ook kun je plaatjes of korte zinnen gebruiken om de betekenis te laten zien.

Stap 3: Consolideren

In deze stap oefenen de kinderen de woorden. Eerst leren ze de woorden goed begrijpen (receptief leren), daarna leren ze de woorden zelf gebruiken (productief leren). Consolideren kan over meerdere lessen of weken gebeuren. Er zijn veel manieren om te oefenen; zie hieronder voorbeelden.

Stap 4: Controleren

De leerkracht kijkt of de kinderen de woorden en hun betekenis goed hebben geleerd. Dit gebeurt vaak al tijdens het oefenen in stap 3. Het is belangrijk ook later nog eens te checken of de kennis is blijven hangen, bijvoorbeeld door een spelletje of een kort toetsje.

Voorbeelden:

- **Verboden woorden:** een kind moet iets vertellen over een onderwerp dat aan de orde is, maar mag de aangeboden woorden niet gebruiken
- **Geblinddoekt tekenen:** een kind geeft een ander kind de opdracht
- **Kimspel:** voorwerpen op tafel, eentje wegnemen, wat is weg?
- **Ja-nee:** een woord laten raden op basis van omschrijving of afbeelding: kind dat het raadt stelt ja-/nee vragen
- **Klinkers/ medeklinkers weglaten:** woord raden uit het thema (kstnj – bkntj- khrn)
- **Voeldoos:** vertellen wat je voelt (kenmerken), ander raadt het woord Rugspel
Woord op voorhoofd of rug van kind plakken, door vragen stellen erachter komen welk woord wordt bedoeld
- **Gatentekst:** tekst waarbij het kind de geleerde woorden op lege plekken moet invullen
- **Woordweb:** kinderen maken een woordweb; wat weet je al? Praatplaat Zoek een praatplaat of grote illustratie uit een boek (thema) en laat het kind hierover vertellen
- **Eropuit:** maak een wandeling met het kind door de buurt, besteed aandacht aan 1 onderwerp (zoals verkeer, natuur). maak foto's. Laat het kind terug op school vertellen wat het heeft gezien. Praat in volgende les over de foto's en laat zinnen erbij bedenken
- **Zinnenbrij:** gooi een heleboel woorden in een bak, kind grabbelt een aantal woorden en maakt hier een zin mee
- **Stripverhaal:** haal de tekst in een stripverhaal weg. Kopieer het en knip in stukken. Kind legt het verhaal in, voor hem, de juiste volgorde en zet tekst in de ballonnen
- **Ik zie, ik zie wat jij niet ziet:** gebruik hiervoor de themawoorden
- **Galgje:** galgje spelen met themawoorden
- **Memory Domino:** plaatjes laten benoemen, bij domino de stippen vervangen door woorden of plaatjes
- **Boek zonder tekst:** kinderen schrijven de tekst

Voorbewerken: Motiveren, netwerk openen

Semantiseren: Betekenis uitleggen uitbeelden uitleggen uitbreiden

Consolideren: Inoefenen, 7x herhalen

Controleren: Toetsen, 2 à 3 keer

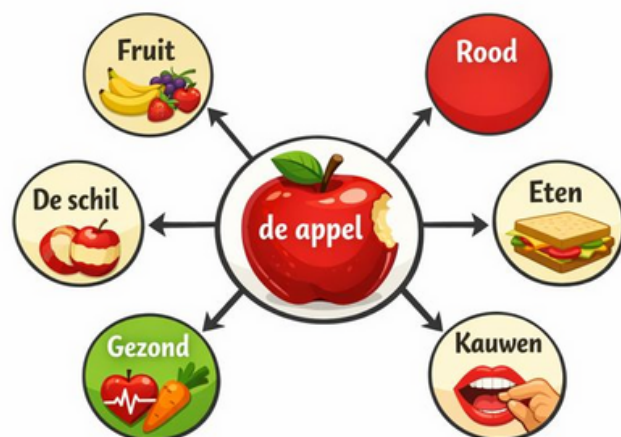

Woordclusters

In de praktijk lopen de verschillende fasen van de Viertakt bijna altijd in elkaar over en worden de woorden niet los van elkaar behandeld, maar in een cluster. Het is belangrijk om in deze clusters de betekenis verbanden helder te maken. Zo kan er een versnelling in de woordenschatuitbreiding worden bereikt. In plaats van één woord, worden nu drie of vier nieuwe woorden aangeleerd die onderling nauw verbonden zijn met elkaar.

Eerst receptief, dan productief

Ik hoor en ik vergeet
Ik zie en herinner het me
Ik doe en begrijp
Ik beweeg en ik begrijp nog steeds
(Chinees spreekwoord)

Label en concept

Bij ieder woord kunnen we twee aspecten onderscheiden: het **label** en het **concept**.

- Het **label** is de naam van het woord, hoe we het uitspreken of opschrijven.*
- Het **concept** is de betekenis of inhoud van het woord, wat het woord aangeeft of waar het voor staat.

Voorbeeld:

- **De appel:** dit is het label (de naam)
- **Je kunt het eten, het is lekker:** dit is de betekenis (het concept)
- **Een appel is fruit:** dit laat zien hoe het woord in een netwerk van kennis past (de netwerkstructuur)

Kinderen die in hun eigen taal het concept van een woord al kennen, hoeven in het Nederlands vaak alleen het nieuwe label te leren en te onthouden. Zij leren een woord sneller dan kinderen die het concept nog niet kennen.

Voorbeelden:

- **Tafel** en **stoel** zijn redelijk universele woorden: bijna elk kind weet wat je ermee kunt doen.
- Woorden zoals **orkaan** of **zee** zijn minder bekend voor sommige kinderen. Het aanleren van deze woorden kost daarom meer tijd en vraagt om andere werkvormen, zoals visuele ondersteuning, verhalen of ervaringsgericht leren.

Door het verschil tussen label en concept goed te begrijpen, kunnen we effectiever nieuwe woorden aanleren en het leerproces afstemmen op de voorkennis van kinderen.

Van dagelijkse taal naar schooltaal:

We maken onderscheid tussen **DAT** (dagelijkse taal) en **CAT** (cognitief academische taal, oftewel schooltaal zoals in boeken).

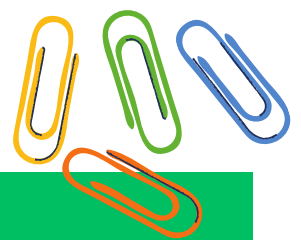
Dagelijkse taal: winkel, kopen, boodschappen, afrekenen, duur...

Schooltaal: samenhang, leveren, berekenen, verklaren, desondanks...

Met alleen dagelijkse taal redden kinderen het niet op school. Vanaf de middenbouw groeit de rol van schooltaal steeds meer. Bij Nederlandse kinderen verloopt de overgang van DAT naar CAT meestal geleidelijk. Samen met ouders en leerkrachten maken zij kleine stapjes naar een abstractere manier van denken en praten.

Bij nieuwkomers verloopt dit proces vaak ingewikkelder. Ze moeten zich eerst talig kunnen redden in hun nieuwe omgeving. Daarom is in het begin veel aandacht nodig voor omgang met anderen en het leren kennen van de schoolomgeving. Door ervarend leren – zoals samen naar de winkel gaan, een winkel in de klas naspelen of een filmpje bekijken – krijgen kinderen grip op veel dagelijkse woorden. Vaak kennen ze de onderliggende concepten al vanuit hun moedertaal. Vanuit deze basis groeien hun kennis en begrip van functiewoorden zoals voorzetsels, lidwoorden, verwijswwoorden en werkwoorden.

Schooltaal is abstracter dan dagelijkse taal en daardoor soms lastig voor nieuwkomers. Als kinderen via hun moedertaal al vertrouwd zijn met schooltaal, kunnen ze daarop voortbouwen. Kinderen die al geleerd hebben rekenkundig te redeneren of leesstrategieën toe te passen, kunnen dit relatief snel in een nieuwe taal doen, mits ze de dagelijkse taal voldoende beheersen.

Tip:

Maak kinderen vertrouwd met schooltaalwoorden door wekelijks een woord centraal te stellen. Gebruik het woord vaak en geef meerdere voorbeelden in verschillende contexten.

Mondelinge taalontwikkeling

Naast woordenschat is de mondelinge taalontwikkeling erg belangrijk. Kinderen leren veel taal van hun klasgenoten. Als leerkracht kun je hier extra aandacht aan geven.

Taal koppelen aan handelen:

Zeg hardop wat er in de klas gebeurt, bijvoorbeeld:

- “We gaan nu eten en drinken.”
- “Ik deel de rekenschriften uit.”

Laat zien wat je bedoelt: beeld uit, doe voor of gebruik voorwerpen of plaatjes. Zo begrijpen kinderen beter wat de woorden betekenen.

Steun op het niveau van het kind:

Geef hulp die past bij het niveau van de leerling (scaffolding). Zo kan het kind stap voor stap meer taal leren.

Label materialen in de klas, bijvoorbeeld: “stoel”, “boek”, “potlood”. Zo oefenen kinderen nieuwe woorden in de praktijk.

Oefenen met taal:

- Lees (prenten)boeken voor en laat kinderen navertellen wat ze horen.
- Laat ze zelfstandig lezen en daarna vertellen wat ze gelezen hebben.
- Oefen in kleine groepjes, want dan durven kinderen meer te spreken.

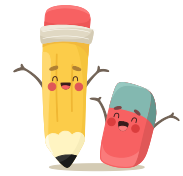
Let ook op uitspraak en zinsbouw en verbeter dit op een positieve manier.

Samen leren:

Laat kinderen samenwerken of gebruik coöperatieve werkvormen. Zo praten ze meer met elkaar en leren ze nieuwe woorden en zinnen in de praktijk.

Meertaligheid

Alle leerlingen die doorstromen van Taalsmeer zijn meertalig. Dit betekent dat zij naast hun moedertaal ook Nederlands leren. Wat een leerling in zijn of haar moedertaal leert, helpt bij het leren van Nederlands. Bijvoorbeeld: wie al kan schrijven in de moedertaal, leert vaak sneller schrijven in andere talen.

Als er in de klas aandacht is voor meertaligheid, heeft dat veel voordelen. Het helpt leerlingen zich beter te voelen, hun taalvaardigheden te ontwikkelen en hun bewustzijn van taal en cultuur te vergroten. Ook worden leerlingen er gemotiveerder van om te leren.

Daarnaast kan het delen van verschillende talen in de klas bijdragen aan begrip en respect tussen leerlingen van verschillende achtergronden. Het laat zien dat alle talen en culturen waardevol zijn.

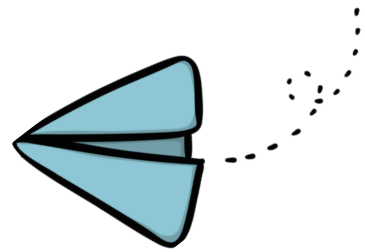

Rekening houden met de thuishalen van leerlingen

Je kunt de talen van leerlingen op verschillende manieren gebruiken en waarderen:

- **Erken en waardeer alle talen:** bijvoorbeeld een poster met WELKOM in alle talen van de leerlingen.
- **Leer woorden in de eigen taal:** vraag de leerling hoe een woord (bijvoorbeeld van een thema) in de eigen taal heet en schrijf dat naast het Nederlandse woord met een afbeelding. Ouders kunnen hierbij ook helpen.
- **Overleggen in de eigen taal:** laat leerlingen bijvoorbeeld bij rekenen eerst overleggen in hun eigen taal, en daarna terugkoppelen in het Nederlands.
- **Vertalen met apps:** laat leerlingen moeilijke woorden of begrippen opzoeken in hun eigen taal met apps zoals SayHi, Google Translate, WayGo (voor Aziatische talen) of Microsoft Translator.
- **Samenvatten in de eigen taal:** bij begrijpend lezen of bij zaakvakken kunnen leerlingen een korte samenvatting in hun eigen taal schrijven.
- **Boeken in eigen taal:** geef leerlingen de mogelijkheid om een boek in hun eigen taal te lezen.

Communicatie met ouders die geen Nederlands spreken

Wanneer ouders voor het eerst op gesprek komen:

Zorg dat ze zich welkom voelen.

Bedenk van tevoren wat je wilt vragen of vertellen.

Geef duidelijk het doel van het gesprek aan.

Spreek rustig, gebruik korte zinnen en visuele ondersteuning (plaatjes, voorwerpen, gebaren).

Gebruik zo nodig vertaalapps zoals Google Translate of SayHi.

Soms komt een ouder met een tolk (bijvoorbeeld een kennis), maar voor vertrouwelijke gesprekken is een officiële tolk beter.

Via Global Talk zijn tolken te regelen: 088-2555222.

Een tolk kan telefonisch, op locatie, of via de schooltolk-app (altijd binnen 60 seconden beschikbaar) komen.

Scholen kunnen ook een schooltolk inzetten tegen een laag tarief.

Geld en regelgeving

Het is mogelijk om vanuit school 4x per jaar bijzondere bekostiging vanuit de overheid aan te vragen. Dit werkt met inschrijving van specifieke leerlingen op het BRIN-nummer van de school. Op de website van LOWAN staat vermeld welke leerlingen voor welke bekostiging in aanmerking komen.

(Bron: Bekostiging overheid - LOWAN)

Tot slot

Na het lezen van dit boekje ben je hopelijk enthousiast om met een tweedejaars nieuwkomer aan de slag te gaan of om verder met hem of haar te werken. De tips in dit boekje kunnen je helpen om de leerling een passend onderwijsaanbod te geven. Zo voelt het kind zich veilig en kan het stappen maken in de leerstof.

Lukt iets niet of merk je dat het kind vastloopt? Betrek dan eerst de ouders, want zij kennen hun kind het beste.

Heb je vragen of wil je dat we met je meekijken en meedenken over het onderwijsaanbod voor een nieuwkomer? Neem dan contact op met Taalsmeer en of ATO. We denken graag met je mee!

E-learning, software en andere informatiebronnen:

Content | Nieuwkomers in het regulier onderwijs (easygenerator.com)

Renske Boertien heeft deze e-learning voor de Prisma scholen in Almere ontwikkeld. Deze e-learning geeft je tips en handvatten, zodat je in staat bent om tweedejaars nieuwkomers goed op te vangen. Op de website van Lowan (<https://www.lowan.nl>) staan veel lesmaterialen die geschikt zijn voor nieuwkomers.

Software die gebruikt kan worden om extra te oefenen op het gebied van taal, naast de lesstof van de groep:

- Bru-taal (<https://www.bru-taal.nl>) is een educatieve app met verschillende taal oefeningen voor kinderen in het basisonderwijs. De app is speciaal bedoeld voor kinderen met taalproblemen, maar kan ook gebruikt worden voor het oefenen van woordenschat en werkwoordvormen. Geschikt voor bovenbouw, vrij hoog niveau.
- Muiswerk Muiswerk flexi - Zodat jij toekomt aan lesgeven - Rekenen - Nederlands - Engels - Duits - Frans - Spaans Muiswerk biedt oefenprogramma's aan voor begrijpend lezen, taal en rekenen.
- Woordenschat in Beeld Woordenschat in beeld - Uitgeverij Zwijsen is een online game bij het domein woordenschat. Het spel kan worden ingezet als herhalings- of plustaat bij Taal in beeld. Hiermee werken leerlingen doelgericht en op hun eigen niveau aan het vergroten van hun woordenschat.
- Nieuwsbegrip XL (<https://www.nieuwsbegrip.nl>) biedt wekelijks begrijpend-lezenlessen, rekenopgaven en een video over een actueel onderwerp.
- Weerwoord (Weerwoord | Kentalis: Weerwoord): Semantiseerlessen bij de woordenschatwoorden 26 van Nieuwsbegrip, gebaseerd op de aanpak 'Met Woorden In De Weer'. Er worden wekelijks lessen en woordplaten bij gemaakt voor TOS-leerlingen. Ook te gebruiken voor nieuwkomers.
- Juf Jannie (<https://www.jufjannie.nl>): leuke educatieve spelletjes voor thuis.
- Taalzee (<https://taalzee.nl>) is een taal oefenprogramma, als aanvulling op je taalmethode, waarmee kinderen hun taalvaardigheid kunnen trainen door de vissen in de zee gezond te houden.
- K2 publisher (<https://www.k2-publisher.nl/>): op deze site zijn veel didactische en therapeutische materialen te vinden die ook geschikt zijn om te gebruiken voor anderstalige leerlingen. Spelletjes om klanken te oefenen en om de woordenschat uit te breiden bijvoorbeeld.

Probeer met de software vooral aan te sluiten bij wat er op school wordt gebruikt en stel het in op het niveau van het kind.

Boeken

- **Speel je wijs**
(www.speeljewijs.com/speel-jewijs-woordenschat/) werkt aan woordenschat in meer dan 100 dramalessen. De twee lesboeken vormen een doorgaande lijn voor de hele school in de vorm van theater, drama en spel.
- **De Bovenkamer**
(https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2014/09/zien-is-snappen_publicatie.pdf) of (<http://www.watenhoe-nt2.nl/index.php/materialen/93-de-bovenkamer>) is een handleiding bij het opzoekboek voor leerlingen, met visuele middelen zoals foto's, kleuren en schema's. Om (anderstalige) leerlingen op een speelse wijze kennis te laten maken met het Nederlandse taalsysteem. Auteur: Josee Coenen
- **Zien is Snappen**
(<http://www.watenhoe-nt2.nl/index.php/materialen/91-zien-is-snappen> of https://www.lowan.nl/wp-content/uploads/2014/09/zien-is-snappen_publicatie.pdf) is een vooral visuele handleiding voor taalonderwijs in groep 1-4 met een of meer anderstalige kinderen in de klas. Auteurs: Josee Coenen en Marije Heijdenrijk

